

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 940-953

บทความวิจัย

แนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
ของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*
GUIDELINE FOR ENHANCING THE POTENTIAL OF HEALTH TOURISM
IN BAN KUM, BANG BAN DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA
PROVINCE

เบญจรงค์ พันธสอาด¹, จิตรารัตน์ เถรวัตร¹, ฐาปกรณ์ ทองคำนุช¹, สมพงษ์ เกษานุช¹

Banjarong Phuensa-ard¹, Jitraporn Therawat¹, Thapakorn Thongkamnush¹, Sompong Kesanuch¹

¹มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

¹Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand

¹Corresponding author E-mail: benjarong.p@rmutsb.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย ผู้ให้ข้อมูลหลัก มีจำนวน 18 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบล บ้านกุ่ม ส่วนภาคสนามใช้วิธีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสังเกตศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อย สรุปข้อมูลเชิงบรรยาย (Descriptive) ผลการวิจัย พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่มมี 9 ด้าน ด้านที่มีศักยภาพมากที่สุด คือ การบริการในแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว รองลงมา คือ ที่พักในแหล่งท่องเที่ยวและการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ศักยภาพที่ควรพัฒนา คือ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ความสามารถทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

* Received 5 December 2022; Revised 25 December 2022; Accepted 28 December 2022

เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและทัศนคติทางการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถนำไปวิเคราะห์และเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม เป็น 3 ประเด็น คือ 1) การนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม เช่น กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มนวดเพื่อสุขภาพ กลุ่มอาหารเพื่อสุขภาพ เป็นต้น 2) นำเสนอการพัฒนารูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม ได้แก่ โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบหนึ่งวัน แบบครึ่งวัน และแบบสองวันหนึ่งคืน 3) นำเสนอแนวทางการยกระดับทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำสำคัญ: การยกระดับศักยภาพ, การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, บ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the potential of health tourism in Ban Kum sub-district, Bang Ban District, Phra Nakhon Si Ayutthaya province and 2) propose guidelines for enhancing the potential of health tourism in Ban Kum sub-district, Bang Ban district, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. This study is a qualitative research with the use of observation forms, interview forms and small group meetings with 18 key informants involving in health tourism in Ban Kum sub-district whereas the field study was done with the use of Health tourism potential observation form of Ban Kum sub-district, in-depth interviews and small group meetings. The summary was conducted with descriptive summarization. The results showed that the health tourism potential in Ban Kum sub-district comprises 9 aspects. The aspects with highest potential are service in tourist attractions and tourism activities aspect followed by accommodation in tourist attractions aspect and public relations aspect. The potential that should be developed are tourism attraction, tourism ability, facilities in tourist attractions, transportation routes, accesses to tourist attractions and tourism attitudes. These findings can be used to analyze and present guidelines for enhancing the potential of health tourism in Ban Kum sub-district in 3 issues as follows: 1) the presentation of development guidelines for health tourism potential in Ban Kum sub-district such as homestay group, health massage group and clean food group; 2) the presentation of the development guidelines for health tourism program model of Ban Kum sub-district namely the one-day health tourism program, half Day health tourism program and two day - one night health tourism program and 3) the presentation of

the development guidelines for upgrading skills in various fields for health tourism in Ban Kum sub-district, Bang Ban district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province.

Keywords: Potential Enhancing, Health Tourism, Ban Kum sub-district Phra Nakhon Si Ayutthaya province

บทนำ

การท่องเที่ยวของประเทศไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ การกำหนดแนวทางการพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังและสอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป จากการศึกษาวิเคราะห์จากแนวโน้มสถานการณ์การท่องเที่ยวประเทศไทยควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว อีกทั้งด้านการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ต่าง ๆ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 เรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมกลุ่มเดิมที่มีศักยภาพ (First S-Curve) และอุตสาหกรรมอนาคต (New S-Curve) เป็นอุตสาหกรรมเป้าหมายในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศเป็นการต่อยอดและสร้างอุตสาหกรรม ตัวใหม่ซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559) ได้แก่ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่นเดียวกับแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ กลุ่มดูแลสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย อาทิต นนทบุรี สมุทรสาคร นครปฐมและพระนครศรีอยุธยา โดยปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม มีความหลากหลายและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดอย่างยั่งยืน (แผนพัฒนาภาคกลาง พ.ศ. 2560 - 2565, 2562)

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในปัจจุบันมีมูลค่ามากจากการสำรวจของ สถาบันการท่องเที่ยวสุขภาพโลกรายงานว่า ตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยมีมูลค่าถึง 200,000 ล้านบาท มีอัตราการเติบโตถึงร้อยละ 7 ต่อปี ในปี 2556-2558 ตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยจะอยู่ในอันดับ 13 ของโลก ส่วนในเอเชียอยู่ในอันดับ 4 เป็นรองแค่ จีน ญี่ปุ่น และอินเดีย (ผู้จัดการออนไลน์, 2563) โดยกิจกรรมที่เกี่ยวกับสุขภาพมีแนวโน้มที่ราคาสูงกว่ากิจกรรมทั่วไปอยู่แล้ว ทำให้นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยินยอมที่จะจ่ายเพื่อประสบการณ์อันล้ำค่า โดยนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพต่างประเทศที่มาไทยใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 61 ในขณะที่นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพคนไทยใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 162 เมื่อเทียบกับฐานการใช้จ่ายระหว่างการท่องเที่ยวแบบปกติของคนไทยมีราคาที่ถูกลงเมื่อมาเทียบกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (ศูนย์ข่าวเศรษฐกิจธนาคารไทยพาณิชย์, 2561)

จากแนวโน้มสถานการณ์การท่องเที่ยวไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในปัจจุบัน ทำให้เห็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่จะสามารถสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดีให้กับนักท่องเที่ยวและถือได้ว่าเป็นการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวเคยสัมผัสสิ่งที่ซ้ำซากจากพื้นที่เดิมที่นักท่องเที่ยวเดินทางออกมา ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเห็นชัดว่าการสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว เชิงสุขภาพนั้นเป็นจุดดึงดูดสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางแสวงหาประสบการณ์ที่มีความหลากหลายเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจทางการท่องเที่ยวของชุมชนระดับพื้นที่ตำบลที่จะสร้างรายได้ให้กระจายสู่ชุมชนอีกทางหนึ่ง สถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชนในปัจจุบันมีแนวโน้มการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นรวมทั้งนักท่องเที่ยวได้สนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในชุมชนมากขึ้น

พื้นที่ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีศักยภาพการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ สุขศาลาหัตถเวชกรรมแผนไทย พื้นที่ทางธรรมชาติของแม่น้ำเจ้าพระยา มีศักยภาพด้านบุคลากรที่โดดเด่น มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นราชธานี (เทศบาลตำบลบางบาล, 2560) และในปี พ.ศ. 2560 กระทรวงมหาดไทยได้มีโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการสำคัญของกรมการพัฒนาชุมชนที่รวบรวมของดีวิถีเด่นจากชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศภายใต้แผนพัฒนาประเทศ “ไทยนิยมยั่งยืน” โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคม มุ่งสร้างรายได้ ความเจริญ และความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการกับภาครัฐมากยิ่งขึ้น เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560) ตำบลบ้านกุ่มเป็นหนึ่งในหมู่บ้าน OTOP นวัตวิถีของอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีความโดดเด่นในด้านการท่องเที่ยวชุมชนและกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านกุ่ม นอกจากนี้ยังมีศาสตร์มวยไทยที่เป็นมรดกการสืบทอดของ นายขนมต้ม ชาวบ้านกุ่มมาตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยสามารถประยุกต์และยกระดับศาสตร์มวยไทยเพื่อการนันทนาการเชิงสุขภาพที่นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ ทั้งด้านอาหารสุขภาพของบ้านกุ่มมีเอกลักษณ์ของสมุนไพรหลายชนิดที่อยู่ในอาหารพื้นบ้าน รวมไปถึงที่พักและโฮมสเตย์ของตำบลบ้านกุ่มที่กำลังมีการพัฒนาขึ้นตามลำดับ จากศักยภาพการท่องเที่ยวของตำบลบ้านกุ่มและการดำเนินการหมู่บ้าน OTOP นวัตวิถีบ้านกุ่มนั้น ยังขาดปัจจัยเรื่องทักษะต่าง ๆ ที่ยังไม่ต่อเนื่องและมีปัจจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามทรัพยากรที่มีในตำบลบ้านกุ่ม ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อีกทั้งช่วยส่งเสริมการเพิ่มรายได้ของชุมชนตำบลบ้านกุ่ม เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและคนในชุมชนให้มีความอยู่ดีมีสุขอย่างต่อเนื่องและชุมชนสามารถต่อยอดการพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลบ้านกุ่ม และสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ พ.ศ. 2560 - 2564 ภายใต้จุดเน้นของมหาวิทยาลัยด้านการบริหารจัดการและการท่องเที่ยวด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ใช้การศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิที่เกี่ยวข้อง โดยทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ศักยภาพการท่องเที่ยว การยกระดับและการพัฒนาทักษะด้านการท่องเที่ยว จากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการต่าง ๆ และข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก จากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่สามารถให้ข้อมูลได้ดีที่สุดและเป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งออกได้ 3 กลุ่ม คือ 1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม เป็นหน่วยงานที่ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างมาจากประชากรที่เกี่ยวข้องจากการเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องนโยบายและการสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลบ้านกุ่ม จำนวน 4 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล, ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พัฒนาการอำเภอบางบาล, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกุ่ม 2) หน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นหน่วยงานที่ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างมาจากประชากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 บริษัท 3) บุคลากรที่เกี่ยวข้องและทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม จำนวน 11 คน ได้แก่ หัวหน้าสุขศาลาหัตถเวชกรรมแผนไทยบ้านกุ่ม จำนวน 1 คน ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านกุ่ม จำนวน 1 คน ประธานกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตกรรมบ้านกุ่ม จำนวน 1 คน ประธานกลุ่ม อสม. จำนวน 1 คน ประธานกลุ่มการนวดแผนไทยของตำบลบ้านกุ่ม จำนวน 1 คน ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนตำบล

บ้านกลุ่ม จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชนตำบล บ้านกลุ่ม จำนวน 3 คน และตัวแทนกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม จำนวน 1 คน ผู้ให้ข้อมูลหลักรวมทั้งหมดจำนวน 18 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่

- 1) แบบสังเกต ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตำบลบ้านกลุ่ม ในการลงพื้นที่สำรวจภาคสนาม ใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลด้านศักยภาพของการท่องเที่ยว (9A) คือ
  - 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2) กิจกรรม (Activities) 3) การเข้าถึง (Access) 4) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 5) ที่พัก (Accommodation) (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2551)
  - 6) การบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) 7) ความสามารถทางการท่องเที่ยว (Ability) 8) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ (Advertise and Association)
  - 9) ทักษะจิตทางการท่องเที่ยว (Attitude) (ดลฤทัย โกวรรณะกุล, 2553) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ใช้แบบสังเกต (9A) ที่ได้จากการศึกษารวบรวมแนวคิดทฤษฎีเรื่องศักยภาพการท่องเที่ยวและองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในการประยุกต์ใช้เพื่อแสดงรายละเอียดข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและรายละเอียดข้อมูลทุกองค์ประกอบที่ใช้ในการรวบรวมศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตำบลบ้านกลุ่ม
- 2) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกลุ่ม การบริการและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกลุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้สัมภาษณ์รายบุคคลเพื่อสอบถามประเด็นปัญหาที่สนใจศึกษาแบบเจาะลึก
- 3) การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ครั้งที่ 1 การจัดประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานภาครัฐและบุคลากรในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกลุ่ม จำนวนผู้เข้าร่วม 15 คน โดยมีประเด็นการเก็บข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกลุ่ม การทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกลุ่มและการส่งเสริมสนับสนุนด้านต่าง ๆ และครั้งที่ 2 การจัดประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกลุ่ม ได้แก่ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 บริษัท โดยมีประเด็นความคิดเห็นที่เสนอเพื่อยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกลุ่ม และการพัฒนารูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกลุ่ม

4. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแบบสังเกตใช้การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ในการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการรวบรวมวิธีการใช้ผู้สังเกต (Observer) ทฤษฎี (Theory) วิธีการ (Methods) และข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical material) ที่เข้าซ้อนกันเพื่อจะขจัดจุดด้อย หรือความลำเอียงภายในและปัญหาที่เกิดจากการใช้วิธีการอย่างเดียวและการใช้ทฤษฎีเดียวในการศึกษาโดยการ Multiple Investigator Triangulation คือ การใช้นักวิจัยหลายคนในการลงพื้นที่ภาคสนามแทนการใช้นักวิจัยเพียงคนเดียวแล้วนำเครื่องมือแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ใช้ใน

การลงพื้นที่ภาคสนามในตำบลบ้านกุ่ม และการตรวจสอบเครื่องแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง นำมาปรับปรุงและแก้ไขแบบสัมภาษณ์หลังการทดลอง ใช้ให้ได้เครื่องมือวิจัยที่สมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง

5. การรวบรวมข้อมูล 1) แบบสังเกต ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม ใช้การสรุปหรือเชิงบรรยาย (Descriptive) เป็นการอธิบายหรือบรรยายคุณลักษณะทั่วไปของศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของบ้านกุ่มและยังทราบสถานการณ์ศักยภาพในปัจจุบันของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบ้านกุ่ม 2) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการบริการและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลได้จากการนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์แล้วนำมาเสนอพร้อมอธิบายข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แยกแยะแจกแจงเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ถอดเทพการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในประเด็นที่เกี่ยวข้องกันมาจัดข้อมูลให้เป็นระบบเพื่อการวิเคราะห์แยกแยะประเด็นหรือส่วนย่อยต่าง ๆ จากนั้นพิจารณาหาประเด็นหรือส่วนย่อยที่คล้ายคลึงกันนำมารวมกันหรือจัดเป็นหมวดหมู่แล้ววิเคราะห์หาความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของข้อมูลด้านศักยภาพการท่องเที่ยวและเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตำบลบ้านกุ่ม เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเพื่อใช้อธิบายศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างรอบด้านจึงจัดให้มีการดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาและนำไปสู่ข้อสรุปผลการวิจัย โดยการประชุมกลุ่มย่อยได้เชิญตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ เสนอความคิดเห็นร่วมกันเพื่อเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัย

1. การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม (9A) 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) พบว่า บ้านกุ่มมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีแนวยาวตลอดพื้นที่ตำบลบ้านกุ่มมีทัศนียภาพที่ชมได้จากสถานที่ต่าง ๆ สามารถชมทัศนียภาพจากบริเวณเขื่อนตลิ่งชันแม่น้ำท่าน้ำวัดจุฬามณีและโค้งน้ำตามลำน้ำได้ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคือ วัดจุฬามณีและอนุสาวรีย์ นายขนมต้ม และมีแหล่งเรียนรู้ทางการ

เกษตรที่สามารถเข้าเยี่ยมชมได้ เช่น สวนพอเพียงบ้านกุ่ม สวนต้องชมจันทร์ โคกหนองนาบุญ 108 เป็นต้น ประเพณีที่โดดเด่นของตำบลบ้านกุ่มสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้คือ ประเพณีแข่งเรือยาววัดจุฬามณีและเทศกาลวันนายขนมต้ม สิ่งดึงดูดใจที่สำคัญของตำบลบ้านกุ่ม คือ สุขาภิบาลที่ตลิ่งเวชกรรมแผนไทย ที่มีการนวดเพื่อสุขภาพหลากหลายรูปแบบ 2) เส้นทางคมนาคม และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) พบว่า เส้นทางบกเป็นหลักถนนสายอ่างทอง - พระนครศรีอยุธยา (สายใน) มีเส้นทางผ่านบ้านกุ่มใน กม.13-14 และสามารถเดินทางโดยเรือจากพระนครศรีอยุธยาตามแม่น้ำเจ้าพระยาได้สะดวก สภาพถนนดีลาดยางตลอดสาย การคมนาคมอื่น ๆ เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง คือ โฮมสเตย์ไทรน้อยและบ้านฝึมด บ้านมอญไทรน้อย ด้านการเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทาง (Destination) ประกอบด้วยป้ายบอกทางตลอดระยะทางและป้ายให้ความรู้ประจำของแหล่งท่องเที่ยวในวัดจุฬามณีและป้ายหมู่บ้าน OTOP นวัตกรรมบ้านกุ่ม 3) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวตำบลบ้านกุ่ม ประกอบด้วย ที่พักโฮมสเตย์จำนวน 5 หลัง ร้านอาหารจำนวน 10 ร้าน สถานที่ออกกำลังกาย 1 แห่ง ห้องน้ำสาธารณะ 3 แห่ง และยังมีจุดบริการนักท่องเที่ยวบริเวณเรือนไทยนายขนมต้ม และกศน. ตำบลบ้านกุ่ม เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถแวะสอบถามหรือศึกษาเส้นทางตามป้ายประชาสัมพันธ์ของโครงการ OTOP นวัตกรรมบ้านกุ่ม 4) การบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) พบว่า บ้านกุ่มมีระบบไปรษณีย์หรือระบบโลจิสติกส์ 1 แห่ง ร้านสะดวกซื้อ 1 แห่ง ตู้ ATM 2 แห่ง และสถานีตำรวจย่อยเพื่อบริการประชาชนและนักท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง นอกจากนี้ยังมีบริการร้านซ่อมรถ ตู้เติมน้ำมัน ร้านขายของชำและจุดบริการขายของฝากผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนนิศานาฏ ชุมชนตำบลบ้านกุ่มมีสัญญาณอินเทอร์เน็ตมีทั้ง 3G 4G 5G ทุกเครือข่าย 5) ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodations) พบว่า กลุ่มโฮมสเตย์บ้านกุ่ม กำลังอยู่ในช่วงจัดตั้งกลุ่มแต่มีความพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ เนื่องจากมีพื้นที่ของการรองรับนักท่องเที่ยวแยกจากพื้นที่ที่พักอาศัยของเจ้าของบ้าน กลุ่มมีจำนวนสมาชิก 5 คน ประกอบด้วยประธานกลุ่ม คือ นางอรุณญา กรภพกันต์ ที่มีบ้านพักริมแม่น้ำเจ้าพระยาและมีสถานที่กว้างขวางเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้ในรูปแบบแคมป์ปิ้งชุมชน และสมาชิกอีก 4 คน ได้แก่ นายกิตติ บุญมี มีบ้านพักแบบไม้กึ่งปูน นายอิศรา อินทรพรหม มีบ้านพักแบบแคมป์ปิ้งชุมชน นางนิภาพันธ์ คำสาด มีบ้านพักแบบปูน และนายสุวิทย์ พารอด มีบ้านพักแบบแคมป์ปิ้งชุมชน 6) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) พบว่า มีกิจกรรมแบบสัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้านหรือชุมชนคือ การทำก้านธูป การจักสาน การทำขนมไทย กิจกรรมด้านการเกษตรสวนพอเพียง กิจกรรมด้านสุขภาพการนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพ การนวดฝ่าเท้าเพื่อสุขภาพ การรำมวยไทย นายขนมต้มเพื่อส่งเสริมสุขภาพ 7) ความสามารถทางการท่องเที่ยว (Ability) พบว่า ขนาดของพื้นที่รองรับและประเภทของกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในตำบลบ้านกุ่ม ยังไม่มีกฎระเบียบของชุมชน เพราะไม่มีมาตรการทางกฎหมายใน

การจำกัดของพื้นที่ แต่โคกหนองนาบุญ 108 และสวนต้องชมจันทร์ ที่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้สูงสุดเพียง 100 คนต่อวัน 8) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ (Advertise) พบว่า สื่อออนไลน์และสื่อออฟไลน์ทุกรูปแบบในด้านออนไลน์มีเพจเฟซบุ๊ก U2T บ้านกุ่มเพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ในด้านออฟไลน์มีวิทยุเสียงตามสายและป้ายโฆษณาในบริเวณชุมชน 9) ทศนคติทางการท่องเที่ยว (Attitude) พบว่า ด้านมูลเหตุจูงใจที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวตำบลบ้านกุ่มมีความโดดเด่นด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ต่างจากที่อื่น ๆ คือ กิจกรรมอบไอน้ำสมุนไพรสูตรครุมวยลูกหลานนายขนมต้ม ซึ่งสืบทอดกันมาสร้างจุดเด่นให้การรักษาสุขภาพร่างกายการบำรุงสุขภาพ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ส่วนประสบการณ์หรือลักษณะนิสัยของนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มให้ความสนใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม มีความพร้อมอย่างมาก เช่น กลุ่มการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมบ้านกุ่ม กลุ่มโฮมสเตย์บ้านกุ่ม กลุ่มอาหารเพื่อสุขภาพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนิศานาฏ เป็นต้น

2. การเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม พบว่า มีประเด็นจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและประชุมกลุ่มย่อยจำนวน 2 ครั้ง ซึ่งสามารถเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่มไว้ 3 ประเด็นดังนี้

2.1 การนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม ประกอบด้วย 1) การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มโฮมสเตย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบ้านกุ่ม โดยมีประธานกลุ่ม 1 คน และสมาชิกกลุ่ม 4 คน ทั้งนี้การเตรียมความพร้อมเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวได้มีการอบรมทักษะการบริการ การจัดเตรียมที่พักชุมชน การเตรียมความพร้อมด้านพื้นที่และการให้บริการที่ต่างกันออกไปตามลักษณะบ้านพักหรือสถานที่ของบ้านแต่ละหลัง บ้านที่มีพื้นที่กว้างและมีพื้นที่สำหรับกางเต็นท์เพื่อการแคมป์ปิ้งได้เสนอให้ต้อนรับนักท่องเที่ยวลักษณะแคมป์ปิ้งชุมชน เป็นเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพด้านที่พัก (Accommodations) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) 2) การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มนวดเพื่อสุขภาพ โดยเน้นทักษะการนวดเพื่อสุขภาพที่ใช้หลักสูตรนวดฝ่าเท้าเพื่อสุขภาพ 60 ชั่วโมง และหลักสูตรนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง กลุ่มเป้าหมายได้แก่ สมาชิกกลุ่มนวดเพื่อสุขภาพจำนวน 20 คน และกลุ่ม อสม.จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) 3) การพัฒนากลุ่มอาหารเพื่อสุขภาพ มีกิจกรรมการออกแบบฐานการเรียนรู้อาหารสมุนไพรเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบ้านกุ่ม ซึ่งเป็นการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวด้านทัศนคติทางการท่องเที่ยว (Attitude) โดยสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนนิศานาฏ ได้แสดงความคิดเห็นว่า

“วิสาหกิจชุมชนนิคานาภูให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาหารสมุนไพรต่าง ๆ และมีความพร้อมอย่างมากในการต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ” (ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนนิคานาภู, 2564)

2.2 นำเสนอการพัฒนาในรูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม พบว่า สามารถพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่มดังนี้

- 1) โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบหนึ่งวัน เป็นการพัฒนารูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มาจากศักยภาพการท่องเที่ยวของตำบลบ้านกุ่มโดยเริ่มจากเดินทางเข้ามาในช่วงเช้า สักการะศาลปู่ชนมดัมและอนุสาวรีย์นายชนมดัม การชมสวนเกษตรเพื่อสุขภาพ การรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ และการกราบไหว้พระวัดจุฬามณีและเดินทางกลับ เป็นการพัฒนาศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) โดยสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลปราชญ์ชาวบ้านบ้านกุ่ม ได้แสดงความคิดเห็นว่า “กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของบ้านกุ่มมีหลากหลาย เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการรักษาสุขภาพและบำรุงสุขภาพ การใช้สมุนไพร การรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ การส่งเสริมความมั่นคงทางจิตใจ เพื่อเสนอเป็นแนวทางยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม” (ปราชญ์ชาวบ้านบ้านกุ่ม, 2564)
- 2) การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบครึ่งวัน เป็นการพัฒนารูปแบบโปรแกรมปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบ้านกุ่ม พบว่า พื้นที่บ้านกุ่มมีอาณาเขตพื้นที่ติดกับตำบลบางชะนี อำเภอบางบาลและเชื่อมต่อไปยังตำบลบ้านใหม่กับตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีเส้นทางจักรยานในการท่องเที่ยวเป็นเส้นทางเดิมอยู่แล้ว ฉะนั้นจึงเสนอโปรแกรมปั่นจักรยานเพื่อเชื่อมต่อกับเส้นทางเดิม เป็นเส้นทางปั่นจักรยานส่งเสริมสุขภาพที่มีเส้นทางจำนวน 20 กม. เป็นการเสนอแนวทางพัฒนาศักยภาพด้านเส้นทางคมนาคมและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)
- 3) การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสองวันหนึ่งคืน การเสนอโปรแกรม Healthy Homestay จำนวน 2 วัน 1 คืน มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ประกอบด้วย การกิน การนอน การทำกิจกรรมเพื่อสุขภาพและด้านจิตใจที่ส่งเสริมให้มีจิตใจแจ่มใสสุขภาพดี มีความสุข โดยได้เสนอกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีในบ้านกุ่ม เช่น การไหว้พระ การนอนโฮมสเตย์เรือนไทย การทำกิจกรรมเกษตรธรรมชาติ เป็นต้น เป็นการเสนอแนวทางยกระดับศักยภาพด้านความสามารถทางการท่องเที่ยว (Ability) และการบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวบ้านกุ่ม (Ancillary services)

3. การนำเสนอแนวทางการยกระดับทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีกิจกรรมที่หลากหลายที่สามารถยกระดับทักษะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่มดังนี้

- 1) การพัฒนาทักษะของกลุ่มโฮมสเตย์ตำบลบ้านกุ่มโดยเพิ่มทักษะการต้อนรับนักท่องเที่ยวและการให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยการอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มโฮมสเตย์บ้านกุ่ม
- 2) กิจกรรมพัฒนา

เส้นทางจักรยานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นการยกระดับเส้นทางจักรยานเดิมให้มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันมากขึ้น 3) การยกระดับศักยภาพด้านทักษะเพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยการออกแบบฐานกิจกรรมเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบ้านกุ่ม 4) การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของกลุ่มภาครัฐและเอกชนที่จะนำมายกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ (Advertise)

อภิปรายผล

จากการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม (9A) สามารถอภิปรายผลการศึกษาพบว่า ด้านที่มีความพร้อมและโดดเด่นที่สุดคือ การบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) ของตำบลบ้านกุ่มมีบริการต่าง ๆ ที่พร้อมให้บริการนักท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ เช่นเดียวกับการศึกษาของ อีระ เจียสกุล ที่ศึกษากลยุทธ์การส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวบ้านบ่อแร่ ตำบลวิชิต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต พบว่า ชุมชนมีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้สูง เพราะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เพิ่งเปิดใหม่ได้ไม่นาน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการท่องเที่ยวแบบเข้าไป-เย็นกลับ ส่วนองค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีจำนวนมากในแหล่งท่องเที่ยว (อีระ เจียสกุล, 2554) ส่วนที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodations) สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวน 5 หลัง การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ (Advertise) มีกลุ่ม U2T บ้านกุ่มให้การสนับสนุน การยกระดับควรส่งเสริมให้มากขึ้นคือ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) เช่น การนวดเพื่อสุขภาพ กิจกรรมที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความสามารถทางการท่องเที่ยว (Ability) มีการพัฒนากฎระเบียบเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) สามารถยกระดับศักยภาพได้ เช่น สร้างห้องน้ำสาธารณะ สร้างจุดบริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) การสามารถยกระดับศักยภาพการเข้าถึงการพัฒนาป้ายบอกทางต่าง ๆ และทัศนคติทางการท่องเที่ยว (Attitude) ที่ต้องเพิ่มทักษะด้านการบริการของคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่นเดียวกับการศึกษาของ อีรารัตน์ อำนวยเจริญ ที่สรุปเรื่ององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว (9As) แหล่งท่องเที่ยวข้าวหอมมะลิ เขตทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีดังต่อไปนี้ 1) สิ่งดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) แหล่งท่องเที่ยวข้าวหอมมะลิ งานมหกรรมประกวดธิดาข้าวหอมมะลิ ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) การคมนาคมที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวข้าวหอมมะลิไปยังสนามบิน สถานีขนส่ง 3) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) ที่จอดรถ ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวข้าวหอมมะลิ สถานที่ บุคลากร 4) ที่พักแรม (Accommodation)

ได้แก่ Homestay เกสเฮาส์ 5) กิจกรรม (Activities) การดำเนิน การเก็บเกี่ยวข้าวหอมมะลิ การทำหัตถกรรมพื้นบ้านโดยใช้ฟางหลังจากเกี่ยวข้าว 6) บริการพิเศษ (Ancillary services หรือ Extra Service) ธนาคาร ร้านอาหาร Wi-Fi ATM โรงพยาบาล ปั้มน้ำมัน ไปรษณีย์ โทรคมนาคม 7) ความสามารถทางการท่องเที่ยว (Ability) ชีตความสามารถทางการท่องเที่ยว ข้าวหอมมะลิ กิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยวข้าวหอมมะลิที่มาเยี่ยมชม 8) โปรแกรมการท่องเที่ยว (Available program) โปรแกรมการท่องเที่ยวข้าวหอมมะลิที่ถูกเตรียมโดยคนกลางระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้านชาวทุ่งกุลาร้องไห้ 9) ทศคติทางการท่องเที่ยว (Attitude) การท่องเที่ยวข้าวหอมมะลิซึ่งมีมูลเหตุจูงใจที่สนใจในเรื่องการท่องเที่ยวเกษตรกรรม (ธีรรัตน์ อำนาจเจริญ, 2560)

จากการวิเคราะห์การเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ บ้านกุ่ม สามารถอภิปรายผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักเสนอว่าควรจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพิ่มเติมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการประชุมกลุ่มย่อย 2 ครั้ง สรุปข้อเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่มให้มีการยกระดับความสามารถในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม (Ability) การยกระดับทักษะการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เป็นด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ยกระดับการทักษะการเล่าเรื่องราวและทักษะเกี่ยวกับการนวดและการประคบสมุนไพรที่เป็นด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) การยกระดับทักษะโดยการออกแบบฐานกิจกรรมเกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบ้านกุ่มที่เป็นการบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตำบลบ้านกุ่มที่เป็นเส้นทางคมนาคมและเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) เช่นเดียวกับการศึกษาของ วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และปิยะพร ธรรมชาติ ที่สรุปเรื่องรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน มีศักยภาพของธุรกิจการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพในการพัฒนาเครือข่ายชุมชนของจังหวัดปราจีนบุรี ด้านการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี รวมทั้งศึกษาและเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี ที่ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวชุมชนกลุ่มชุมชนและตัวแทนชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และปิยะพร ธรรมชาติ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่มด้านต่าง ๆ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ สุขศาลาหัตถเวชกรรมแผนไทยบ้านกุ่ม ศาสตรมวโยไทยนายขนมต้มและกิจกรรมนันทนาการการรำมวยไทยนายขนมต้มเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่สามารถยกระดับสู่การท่องเที่ยว เชิงสุขภาพ อีกทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่การเกษตรส่งเสริม

สุขภาพ เกษตรปลอดภัย สวนต้องชมจันทร์ สวนพอเพียง โคกหนองนาบุญ 108 การพัฒนา
รวมกลุ่มการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมบ้านกุ่มที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบ้านกุ่ม
ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยวมีการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์แบบสัมผัสธรรมชาติและวิถีชาวบ้านบ้านกุ่ม
การบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวควรพัฒนา
ด้านบุคลากรในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น กลุ่มอสม. ประชาชนชาวบ้าน เป็นต้น บ้านกุ่มเป็น
ชุมชนเข้มแข็งเป็นหนึ่งเดียว แต่ยังมีจุดอ่อนเรื่องการทำงานต่าง ๆ ยังขาดการประสานงาน
ติดต่อกับหน่วยงานที่สนับสนุนด้านการท่องเที่ยวที่ให้การสนับสนุนไม่ต่อเนื่อง ชาวบ้านไป
ทำงานนอกพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ เช่น งานโรงงาน งานรับจ้างในตัวเมือง เป็นต้น การขาดองค์
ความรู้ทักษะการบริการทักษะการต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพรวมถึงโปรแกรมท่องเที่ยว
เชิงสุขภาพที่ยังไม่ชัดเจนในปัจจุบัน ส่วนโอกาสเป็นทัศนคติที่ดีในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยังคง
เป็นกระแสความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศในปัจจุบันอีกทั้งตำบล
บ้านกุ่มมีพื้นที่ติดต่อกับตัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาการเข้าถึงได้ง่ายสามารถเดินทางมา
ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบ ONE DAY TRIP หรือ แบบ HALF DAY TRIP อุปสรรคที่สำคัญใน
การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและในการทำครั้งวิจัยในครั้งคือการแพร่ระบาดโควิด 19
ตั้งแต่ปี 2563 - 2564 สำหรับข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า 1) การท่องเที่ยว
เชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม ยังขาดการส่งเสริมหรือพัฒนาการโฆษณาและประชาสัมพันธ์
(Advertise) ที่ต้องยกระดับศักยภาพให้มีผู้ดูแลอย่างต่อเนื่อง เช่น การสร้างเพจเฟซบุ๊ก การลง
ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 2) การยกระดับศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยว
(Activities) เช่น การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบต่าง ๆ 3) เส้นทางคมนาคมเข้าถึง
แหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สามารถยกระดับการเดินทางทางน้ำและการเข้าถึงทางเรือเพื่อ
พัฒนาให้มีจุดขายของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม 4) โฮมสเตย์บ้านกุ่มยังไม่มี
นักท่องเที่ยวมากนัก จึงเสนอการยกระดับศักยภาพด้านทักษะการบริการและการจัดการโฮม
สเตย์เพื่อให้รองรับนักท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ เช่น แคมป์ปิ้งชุมชน บ้านพักเรือนไทย
บ้านพักกลางทุ่งนา เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนโครงการวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ประจำปีงบประมาณ 2564

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2560). คู่มือบริหารโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี. เรียกใช้เมื่อ
3 ธันวาคม 2564 จาก [http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER3/
/DRAWER051/GENERAL/DATA0000/00000042.PDF](http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER3/DRAWER051/GENERAL/DATA0000/00000042.PDF)

- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงอุตสาหกรรม.
- ดลฤทัย โกวรรณกุล. (2553). การวิเคราะห์การจัดการการท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมมีชีวิตสำหรับเมืองมรดกโลกฮอยอัน ประเทศเวียดนาม. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เทศบาลตำบลบางบาล. (2560). คู่มือการท่องเที่ยวเทศบาลตำบลบางบาล. พระนครศรีอยุธยา: เทศบาลตำบลบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2551). การท่องเที่ยวไทยนานาชาติปี พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย.
- ธีระ เจียสกุล. (2554). กลยุทธ์การส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวบ้านบ่อแร่ ตำบลวิจิต อำเภอมือ จังหวัดอุทัยธานี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุทัยธานี.
- ธีรรัตน์ อานาจเจริญ. (2560). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวข้าวหอมมะลิ เขตทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปราชญ์ชาวบ้านบ้านกุ่ม. (15 มิถุนายน 2564). การเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม. (จิตรภรณ์ เถรวัตร, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้จัดการออนไลน์. (2563). บทบาทไทยในฐานะผู้นำอาเซียนกับการยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2563 จาก <https://mgronline.com/smes/detail>
- ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนนิศานาฏ. (4 กรกฎาคม 2564). การเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม. (เบญจรงค์ พันสะอาด, ผู้สัมภาษณ์)
- แผนพัฒนาภาคกลาง พ.ศ. 2560 - 2565. (2562). คณะกรรมการบูรณาการนโยบายพัฒนาภาค (ก.บ.ภ) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 3 ธันวาคม 2564 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=9844
- วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และปิยะพร ธรรมชาติ. (2559). รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารสมาคมนักวิจัย, 21(3), 167-180.
- ศุภชัย เศรษฐกิจธนาคารไทยพาณิชย์. (2561). Wellness Tourism โอกาสของธุรกิจท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 24 มิถุนายน 2563 จาก <https://marketeeronline.co/archives/21776>